

บันทึก

เรื่อง การเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ
เปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.๒๕๕๒

กระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๑๑.๒/๘๘๗๕ ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กระทรวงมหาดไทยได้รับการหรือจากจังหวัดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.๒๕๕๒ พอสรุปได้ดังนี้

๑. กรณีตำบลที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดอยู่ในเขตเทศบาล

๑.๑ ผู้ใหญ่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันได้หรือไม่

๑.๒ ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน ยังคงมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ในพื้นที่ที่อยู่ในเขตเทศบาลเช่นเดิมหรือไม่

๑.๓ ราษฎรของหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมีสิทธิเลือกกำนันได้ หรือไม่

๑.๔ ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลพ้นจากตำแหน่งหรือครบวาระไปแล้ว และไม่มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลฯ หากต่อมาภายหลังตำแหน่งกำนันของตำบลนั้นว่างลง ราษฎรในหมู่บ้านดังกล่าวจะมีสิทธิเลือกกำนันหรือไม่

๒. กรณีหมู่บ้านที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดอยู่ในเขตเทศบาล

๒.๑ ราษฎรที่อยู่ในเขตเทศบาลซึ่งอยู่ในเขตหมู่บ้านนั้นจะมีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน และมีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านได้หรือไม่

๒.๒ ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกใหม่ยังคงมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ในพื้นที่ที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือไม่

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เห็นว่า การยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.๒๕๕๒ ไม่ทำให้เขตการปกครองท้องที่ของตำบลและหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด ตำบลและหมู่บ้านยังคงมีฐานะเป็นตำบลและหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เนื่องจากมิได้มีการประกาศเปลี่ยนแปลงเขตหรือยุบตำบลและหมู่บ้าน เมื่อตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดอยู่ในเขตเทศบาลว่างลง อำเภอก็ต้องดำเนินการจัดให้มีการเลือกกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแทนตำแหน่งที่ว่าง แล้วแต่กรณี ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในเขตเทศบาลซึ่งมีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของตำบลอยู่นอกเขตเทศบาลมีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนัน ราษฎรของหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลมีสิทธิเลือกกำนัน และกรณี

ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลพ้นจากตำแหน่งหรือครบวาระไปแล้ว และไม่มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลฯ หากต่อมาภายหลังตำแหน่งกำนันของตำบลนั้นว่างลง ราษฎรในหมู่บ้านดังกล่าวก็มีสิทธิเลือกกำนันเช่นกัน ส่วนหมู่บ้านที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดอยู่นอกเขตเทศบาล ราษฎรที่อยู่ในส่วนของเทศบาลมีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านและมีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน สำหรับอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงอยู่เช่นเดิม

กระทรวงมหาดไทยเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายและเพื่อให้การบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย จึงขอหารือว่าความเห็นของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวถูกต้องหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๕) ได้พิจารณาปัญหาตามข้อหารือดังกล่าว โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่า กรณีตามปัญหาข้อหารือดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.๒๕๔๒ แล้ว ในกรณีที่ตำบลหรือหมู่บ้านบางแห่งมีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดอยู่ในเขตเทศบาล หากตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านของตำบลหรือหมู่บ้านนั้นว่างลง สิทธิในการเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้งของราษฎรที่อยู่ในตำบลหรือหมู่บ้านเฉพาะที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมีเป็นประการใด ซึ่งปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๕) ได้พิจารณามาตรา ๑๓^๑ แห่งพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.๒๕๔๒ แล้ว เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่า ถ้าตำบลหรือหมู่บ้านใดมีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดอยู่ในเขตเทศบาล ตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านของตำบลหรือหมู่บ้านนั้นจะคงมีอยู่ต่อไปจนกว่าจะพ้นตำแหน่งหรือครบวาระแต่ไม่เกินห้าปี และจะไม่มีการแต่งตั้งตำแหน่งดังกล่าวอีก สำหรับในพื้นที่ส่วนอื่นที่ไม่อยู่ในเขตเทศบาลก็จะอยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ตามปกติ ดังนั้น ในกรณีที่ตำบลซึ่งมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลและตำแหน่งกำนันว่างลง ถ้ากำนันผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านในเขตเทศบาล ราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นก็จะไม่มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านและกำนันอีก แต่ถ้ากำนันเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาล ราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวก็มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านและกำนันได้

สำหรับกรณีที่หมู่บ้านมีพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดอยู่ในเขตเทศบาลก็จะไปตามหลักเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ เมื่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างลงหรือพ้นกำหนดห้าปีดังกล่าวแล้ว สิทธิของราษฎรในเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตเทศบาลก็จะไม่มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านอีก

^๑ มาตรา ๑๓ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในเขตเทศบาลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงมีอำนาจหน้าที่อยู่ต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่ง หรือครบวาระแต่ไม่เกินห้าปี และมีให้ใช้กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ในส่วนที่บัญญัติถึงการแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนันในเขตเทศบาลนั้น

ส่วนราษฎรในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาลย่อมมีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านตามปกติ
เว้นแต่พื้นที่ที่เหลือนั้นไม่เข้าองค์ประกอบที่จะเป็นหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะ
ปกครองท้องที่ ซึ่งกรณีนี้อาจจะต้องพิจารณารวมกับหมู่บ้านอื่นเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

(ลงชื่อ) อักษราทร จุฬารัตน
(นายอักษราทร จุฬารัตน)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ตุลาคม ๒๕๔๒